

Koersdocument

Transformatie Sociaal Domein 2020-2030

gemeente
Het Hogeland

Om de samenredzaamheid van
Het Hogeland

Inleiding

In ons collegeprogramma hebben we de transformatie van het sociaal domein als een zogenaamde sleutelopgave (=cruciale opgave) benoemd. De afgelopen jaren hebben we nieuwe verantwoordelijkheden in het sociaal domein overgedragen gekregen, met daaraan gekoppeld forse bezuinigingen. Deze overdracht van taken en bevoegdheden van centrale overheden (rijk en provincie) naar gemeenten staat bekend als de *transitie*. Vanuit het samenwerkingsverband Bedum, de Marne, Winsum en Eemsum (BMWE) is de afgelopen jaren volop gewerkt vanuit de uitgangspunten van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Jeugdwet en de Participatiewet.

Het accent lag de eerste jaren grotendeels op de uitvoering van de nieuwe taken en verantwoordelijkheden. Vanuit de BMWE-gemeenten is twee jaar geleden de gemeente Het Hogeland tot stand gekomen. Dit was een impuls voor een verdere organisatieontwikkeling, bijvoorbeeld de totstandkoming van het Sociaal Team. Deze fase van de transitie en (vanuit de herindeling) de 'basis op orde brengen' ligt nu meer en meer achter ons.

We willen nu meer en meer gaan werken aan de beoogde *transformatie*. In de woorden van het collegeprogramma: 'De Hogelandsters moeten verzekerd zijn van goede, betaalbare

en beschikbare vormen van zorg en ondersteuning. Daarbij krijgt Het Hogeland te maken met een aantal maatschappelijke trends zoals toenemende vergrijzing, schaalvergroting in de zorg en her en der personele krapte. Dit geldt voor het grootste deel van Nederland maar omdat Het Hogeland een uitgestrekt en vrij dunbevolkt gebied is, speelt dat extra. Om dit in goede banen te leiden is de komende jaren een transformatie binnen zorg en welzijn nodig.' Dit koersdocument Transformatie Sociaal Domein geeft daar, op hoofdlijnen, een nadere invulling aan.

Het voorgestelde hoofddoel van de transformatie is het realiseren van een maatwerkgericht, nuchter en solide sociaal domein.

Op deze manier zijn de Hogelandsters (in de toekomst) op een zo goed mogelijke manier verzekerd van goede, betaalbare en beschikbare vormen van zorg. Het koersdocument maakt duidelijk wat daarin de opgaven zijn voor de komende jaren.

Daarbij wordt de stip op een verre horizon gezet, namelijk 2030. We denken dat deze periode echt nodig is om samen met onze (maatschappelijke) partners, de inwoners van Het Hogeland en onze eigen organisatie de beoogde transformatie tot stand te brengen. Hiermee spelen we ook in op de conclusie van een recentelijk rapport van het Sociaal Cultureel Planbureau (november 2020) over de decentralisaties in het sociaal domein. Daarin was de conclusie: 'De verwachtingen van het nieuwe beleid waren te hoog gespannen' en het is tijd 'om realistische doelen te stellen'. Bij een dergelijk realisme hoort ook het besef dat de transformatie in het sociaal domein een zaak is van een lange adem.

De blik in het koersdocument is daarbij in allereerste instantie gericht op het sociaal domein, wat op zichzelf al bijna de helft van de gemeentelijke begroting behelst. Daar waar mogelijk hebben we ook raakvlakken gelegd met aanpalende terreinen. Dit zal vooral in het beleidsplan verder vorm en inhoud krijgen.

Dit koersdocument willen we, na discussie in de gemeenteraad, verder uitwerken in het meerjaren integraal beleidsplan sociaal domein en samenleving. Het beleidsplan betreft ook een kortere periode namelijk vier jaar. Dit biedt ook de gelegenheid om gaandeweg bij te sturen. Voor de interne sturing gebruiken we een programmaplan. Uiteraard gebeurt dit in samenhang en in samenspraak met de inwoners van onze gemeente en onze samenwerkingspartners.

Trends & ontwikkelingen: toename zorgdruk

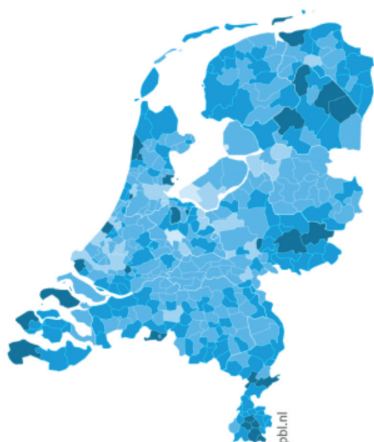
Wanneer we door de ooghalen kijken naar de trends en ontwikkelingen binnen het sociaal domein (richting 2030) dan is er een aantal dat zich verscherpt in Het Hogeland voordoet. Die trends zijn, sterk vereenvoudigd, samen te vatten als: een sterke toename van de zorgdruk. Daarmee bedoelen we dat het gebruik van zorg en ondersteuning nog steeds in omvang toe neemt en overeenkomstig de kosten. Wanneer we de blik vooruit werpen dan zien we een aantal (specifieke) ontwikkelingen voor Het Hogeland die een effect hebben op deze zorgdruk.

Vergrijzing

Het meest opvallend zijn de bevolkingsveranderingen. In de komende tien á twintig jaar krijgen we in Het Hogeland in toenemende mate te maken met vergrijzing. We horen tot de gebieden in Nederland die het meest vergrijzen. In de tweede grafiek staat de ontwikkeling van het aantal 50- tot 65-jarigen in relatie tot 85 jaar en oudere personen. Dit wordt het zogenaamde mantelzorgpotentieel genoemd. Dit potentieel daalt in Het Hogeland sneller dan Nederlands gemiddeld. Dit zorgt ervoor dat 'ouderen zorgen voor hoogbejaarden' bij ons het 'nieuwe normaal' gaat worden. Dat is soms een kwetsbare situatie.

Daarnaast zal een groeiend beroep gedaan worden op de voorzieningen binnen de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo). Door deze bevolkingsverandering is het moeilijk om de personele inzet in zorg en ondersteuning, bijvoorbeeld in de huishoudelijke verzorging, te garanderen. De vergrijzing is daarnaast van invloed op het verenigingsleven in Het Hogeland, dat grotendeels draait op vrijwilligers. Vrijwilligers die meer op meer tijdelijke basis hun bijdrage willen leveren. De leeftijd van deze vrijwilligers zal toenemen en dat maakt verenigingen kwetsbaar.

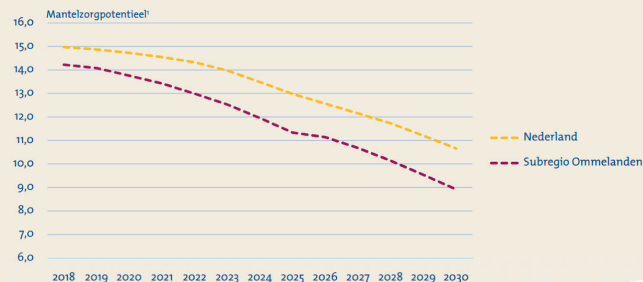
Inwoners 80 jaar of ouder per gemeente, 2030

Bron: VWS, Volksgezondheid Toekomst Verkenning (2018)

De informele hulp staat onder druk: het mantelzorgers potentieel¹ neemt in de regio met ruim een derde af tussen 2018 en 2030. De verschillen tussen gemeenten zijn groot.

In de grafiek zijn twee gemeentes opgenomen die aan de onder- en bovenkant van het spectrum zitten in de regio

Bron: Regiobeeld Noord (Menzis 2020)

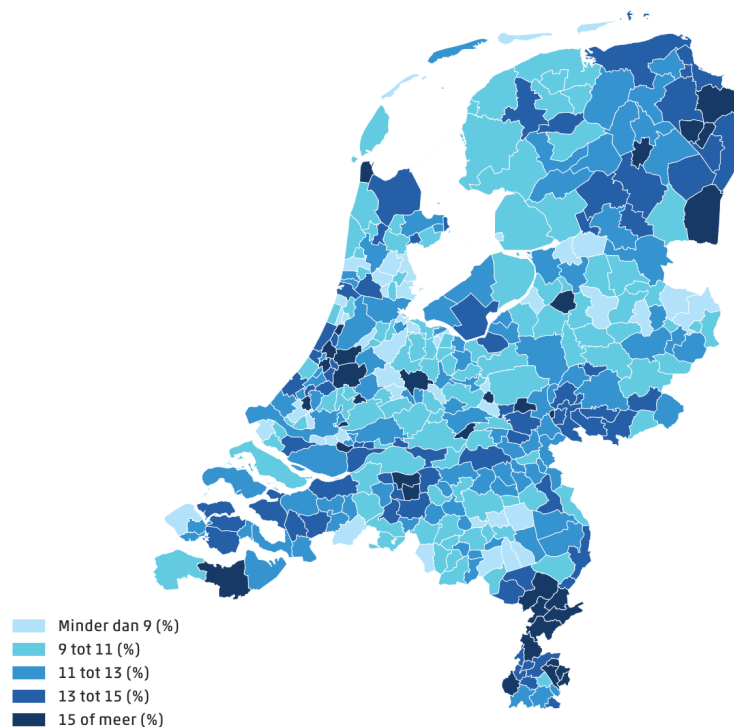
Meer professionele ondersteuning jongeren

Een andere opvallende ontwikkeling is de toename van het aantal kinderen en jongeren dat een beroep doet op vormen van jeugdzorg. Door de vergrijzing dan wel ontgroening neemt het aantal jongeren beneden de 18 jaar af. Dit zien we niet terug in het aantal kinderen en jongeren in de jeugdzorg, dat aantal stijgt.

In Nederland heeft gemiddeld één op de tien jongeren een vorm van jeugdhulp. In onze gemeente is dat één op de acht (zie onderstaande illustratie). Die toename is overigens een landelijke tendens en speelt met name sinds de overheveling van de jeugdzorg naar gemeenten in 2015.

Dit kent verschillende oorzaken en er zijn behoorlijke regionale verschillen. Deze steeds verdergaande professionalisering van de opvoeding willen we ombuigen, omdat we dit geen wenselijke ontwikkeling vinden. Daarnaast staat de betaalbaarheid onder druk. Dit vereist ook een goede samenwerking met huisartsen en gecertificeerde instellingen die mede de toegang tot de jeugdzorg bepalen. Overigens zien we door deze toename van de jeugdzorg, met name in verblijf, een stijging van het aantal jongeren boven de 18 jaar in vormen van beschermd wonen.

Jongeren met jeugdhulp, 2019

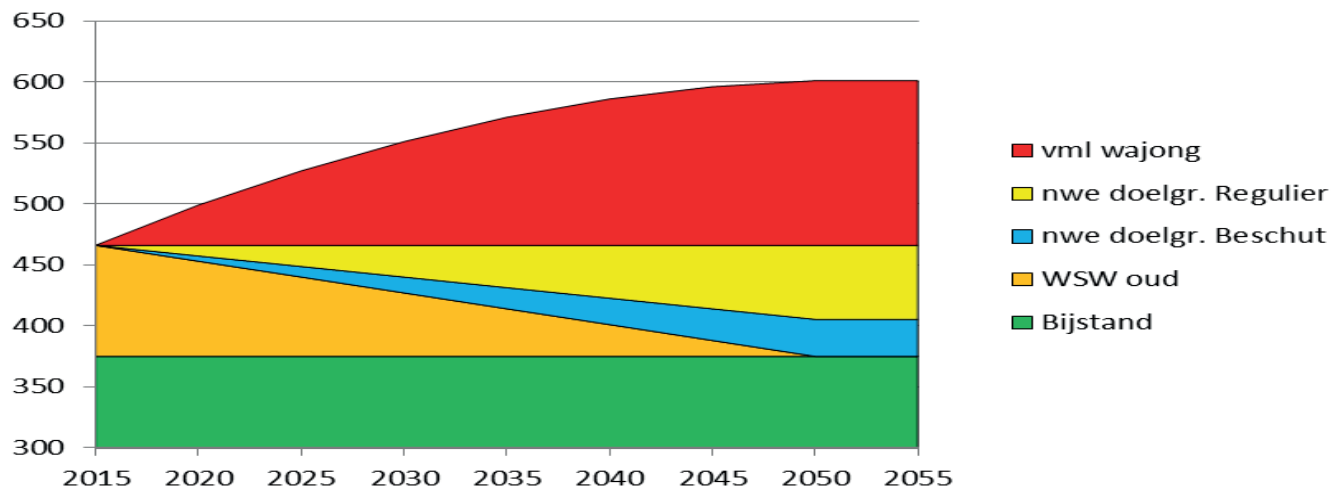

Bron: CBS, rapportage jeugdhulp 2019 (2020)

Stijging van de gemeentelijke doelgroep Participatiewet

We zien de komende jaren een stijging van de arbeidsgehandicapten, ook in onze gemeente (zie figuur hieronder). De oorzaak hiervan is dat de Wajong alleen nog toegankelijk is voor mensen met een volledige en duurzame arbeidsbeperking. Alle nieuwe doelgroepen met een beperking die nog aan de slag kunnen, vallen onder de Participatiewet.

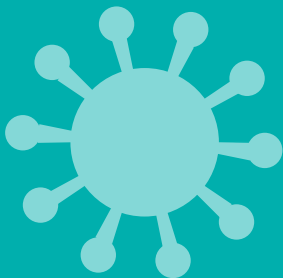

Figuur- Ontwikkeling van gemeentelijke doelgroepen (op landelijk niveau) Participatiewet tot 2055 (bron: Plan Leerwerkbedrijf Werkplein Ability 2019-2026)

De WSW 'dichtheid', oftewel het aandeel personen met een WSW-baan per 1.000 inwoners van 15 jaar en ouder, ligt hoger dan het landelijke gemiddelde. Zie de volgende figuur: des te blauwer des te hoger het aandeel WSW'ers.

Data: CBS

Coronacrisis: effect

Een recent element is de coronacrisis. Op het moment van schrijven hebben we het einde van de pandemie nog niet bereikt. Voor wat betreft de sociaal-economische effecten, staan we aan het begin en zijn veel zaken onduidelijk. Wat wel duidelijk is, is dat de werkloosheid waarschijnlijk stijgt evenals het aantal faillissementen. Zeker wanneer de regelingen van de Rijksoverheid aflopen. Hierdoor is onze verwachting dat het aantal inwoners in de bijstand en/of schuldhulpverlening stijgt. Dit zorgt waarschijnlijk ook voor een stijging in andere vormen van zorg en ondersteuning.

Verschraling van het zorglandschap

We hebben in Het Hogeland te maken met een verschraling van het zorgaanbod. De belangrijkste oorzaken daarvan zijn dat onze gemeente uitgestrekt en relatief dunbevolkt is. Ook het aanbod aan personeel in de zorg is de komende jaren een nijpend probleem. We zien in beide opzichten een concentratie in de stedelijke gebieden. Anno 2020 moeten bijvoorbeeld inwoners vanuit grote delen van onze gemeente in het weekend een beroep doen op de huisartsenzorg vanuit het Martiniziekenhuis in de stad Groningen.

De sociale kracht van Het Hogeland.

We zien de sociale kracht van de inwoners in onze gemeente. Zo is door de Hogelandsters zelf ervaren sociale binding zeer hoog te noemen. Onderzoek van CMO-STAMM uit 2017 laat zien dat 66% van de Hogelandsters veel sociale samenhang ervaren. Het gemiddelde in de provincie is 51%. Dit is een wezenlijk verschil. Het 'cement van de samenleving' is dus stevig in Het Hogeland. Dit uit zich bijvoorbeeld in een rijk verenigingsleven.

Rolopvatting gemeente Het Hogeland

Wat voor soort gemeente willen we zijn in reactie op deze huidige en toekomstige ontwikkelingen? De contouren daarvan zijn vastgelegd in de Visie Ruimte! en in de visie op inwonerkraft Inwoners voorop in Het Hogeland, waarvan Ruimte! de basis vormt. Daarnaast is de Bouwstenennotitie 2020 ("Bouwen aan een nieuw evenwicht") vastgesteld, die bezuinigingsvoorstellen beschrijft om de financiële weerbaarheid te herstellen. Deze documenten zijn richtinggevend voor de rolopvatting van Het Hogeland.

In de Visie Ruimte! is onder andere te lezen:

‘De bestuurlijk-maatschappelijke relatie tussen de overheid, de markt en de gemeenschap van inwoners is in de laatste decennia ingrijpend veranderd – en je hoeft geen koffiedik te kijken om te weten dat die veranderingen voortgaan en alsmaar intensiever en veelbetekender worden. Steeds vaker zijn inwoners en sociale ondernemers zelf actief in het publieke domein en mensen opereren steeds meer in sociale ‘netwerken’ zonder fysieke grenzen of buiten traditionele organisaties. Dat maakt de verhouding tussen de overheid en de inwoners horizontaler, minder verticaal dan vanouds: de overheid is in de moderne samenleving van ‘netwerken’ een deelnemer geworden, een partij naast andere partijen.

Tegelijkertijd heeft en houdt de overheid haar geheel eigenstandige positie als hoedster van het recht – denk aan wet- en regelgeving en handhaving. Ook de zorgplicht in het sociale domein, dat is de taak om het vangnet te creëren voor mensen die hulp nodig hebben, blijft nadrukkelijk een belangrijke verantwoordelijkheid van de overheid. In de toekomst is het én- én: nieuwe taken moeten vorm krijgen naast de basistaken, waarbij gemeenschappelijk is dat we dicht bij de burger willen staan en ‘maatwerk’ leveren. ‘

Meer specifiek:

‘Op grond van verschillende wetten, zoals de Wmo, de Jeugdwet en de Participatiewet, is de lokale overheid verantwoordelijk voor de zorg voor haar inwoners. We zijn ons ervan bewust dat de transformatie van het sociale domein bij uitstek vraagt om een bezinning op de rolinvulling van het bestuur en de ambtelijke organisatie. Sinds 2014 werken de BMWÉ- gemeenten samen overeenkomstig de Visie van de BMWÉ-gemeenten op het sociale domein. Het oorspronkelijke doel om de burger meer regie te geven over de zorg is leidend geweest. De nieuwe gemeente Het Hogeland zal op deze visie voortborduren, met het oogmerk passende zorg te bieden waar dat nodig is, ook op terreinen als de sociale werkvoorziening, de Wmo en de bijstand. Daarbij streven we naar: - een hoge kwaliteit van zorg, dicht bij de inwoners een brede, integrale aanpak en logische verbindingen met de beleidsvelden buiten het sociale domein.’

Als het gaat om de uitvoering van de gemeentelijke taken in het Sociaal Domein en de financiële consequenties, zijn met het vaststellen van de Bouwstenennotitie 2020 (onderdeel van de gemeentelijke begrotingscyclus) de volgende kaders richtinggevend voor onze koers de komende jaren:

We blijven zo dicht mogelijk bij de
Rijksregelingen

We gaan het doen met het geld
dat er is

Iedereen krijgt de zorg die die hij nodig
heeft, maar we bekijken wel hoe het
goedkoper kan

Voor onze voorzieningen geldt:
kwaliteit boven nabijheid

De Transformatie: naar een samenredzaam Hogeland

De hoofdlijnen vanuit het collegeprogramma en de visie Ruimte! vinden wij nog onverminderd van toepassing. Tegelijk vraagt dit om een verdere invulling, vanwege de veranderende context en de opdracht vanuit de Bouwstenennotitie 2020, Bouwen aan een nieuw evenwicht.

We willen groeien naar een nuchter en solide sociaal domein in Het Hogeland. Nuchter betekent 'niet meer dan nodig is' c.q. 'doen wat noodzakelijk is'. Op sommige onderdelen van het sociale domein is het professionele zorggebruik te hoog geworden. Bovendien zijn onze financiële middelen onvoldoende om deze zorglast te kunnen blijven dragen. Dit betekent dat we uitgaan van meer zelfredzaamheid, dus 'wat kan ikzelf' en 'wat kan ik samen met mijn netwerk'. Al dan niet met tijdelijke vormen van ondersteuning. Dit vergt aan onze kant de inspanning: richting 2030 (en daarna) moeten de Hogelandsters kunnen rekenen op een solide sociaal domein. Dat is de kern.

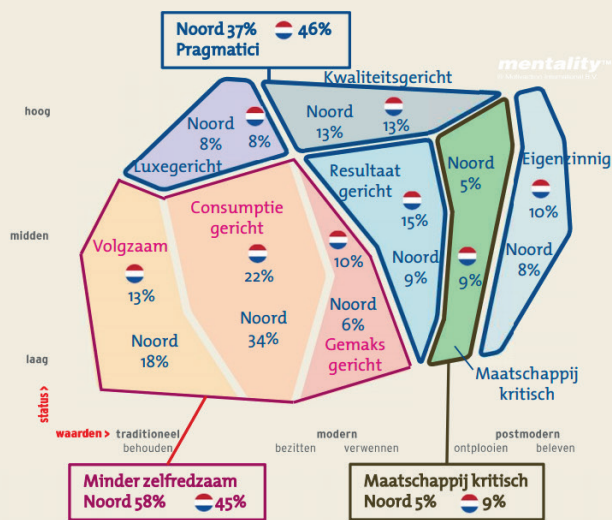
De verbetering van de zorg en ondersteuning aan de inwoners betekent dat we ons aanbod vormgeven met oog voor wat de inwoner van Het Hogeland specifiek nodig heeft. Geen vraag naar zorg en ondersteuning is gelijk, zo ook niet het aanbod hierin. Elke ondersteuningsvraag vraagt om een maatwerkoplossing. Het uitgangspunt is dat de inwoner zoveel mogelijk zelf doet en voor hulp en ondersteuning zijn netwerk inschakelt. Als het netwerk de ondersteuning niet of onvoldoende kan bieden, doet de inwoner een beroep op de professionele zorg. Ook dan wordt verkend welke bijdrage de inwoner zelf, en met hulp van zijn netwerk, kan doen.

Samengevat: het realiseren van een maatwerkgericht, nuchter en solide sociaal domein zijn de centrale doelen van de transformatie in Het Hogeland voor de komende jaren.

We hebben daarbij oog voor de keerzijde van de zelfredzaamheid gedachte. In de evaluatie van het SCP over de decentralisaties in het sociaal domein wordt hier nadrukkelijk op gewezen. We willen daar 'realistisch' in zijn. Of zoals door de WRR in hun advies 'Weten is nog geen doen' (2017) is verwoord: *"Een realistische overheid pakt fraudeurs hard aan, maar is coulant voor wie wel wil, maar niet kan. Een realistische overheid houdt er rekening mee dat 'normale' mensen, als gevolg van keuzedruk, stress, verdriet, armoede, of ouderdom, niet altijd even alert en goed georganiseerd zijn. Een realistische overheid faciliteert burgers door verstandige keuzes makkelijker te maken. Een realistische overheid heeft oog voor het menselijk tekort en zorgt ervoor dat kleine fouten geen grote gevolgen hebben. Een realistische overheid zoekt vroegtijdig en persoonlijk contact met burgers wanneer zaken mislopen. Een realistische overheid is daardoor een betrouwbare en een legitieme overheid."*

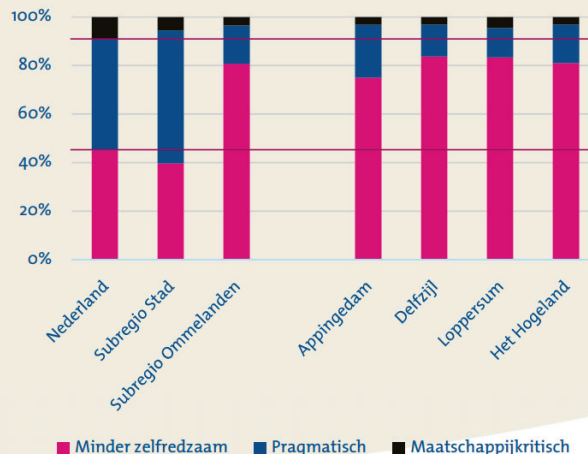
Een dergelijke realistische gemeentelijk overheid willen wij zijn. Een onderzoek van september 2020 - in opdracht van zorgverzekeraar Menzis - schat in dat in Het Hogeland het aandeel 'minder zelfredzamen' hoger is dan gemiddeld in Nederland (september 2020). Daar willen we rekening mee houden.

De inwoners van de regio Noord zijn relatief minder zelfredzaam (58% t.o.v. 45% in NL) de verschillen tussen gemeenten zijn groot.

Grote verschillen in zorg mentality in de regio Noord

In Ommelanden is het percentage minder zelfredzame zorgcliënten twee keer zo groot als in subregio Stad (81% versus 40%). In bijlage 4 wordt een toelichting op de mentality profielen gegeven.

Bron: Regiobeeld Noord (Menzis 2020)

Hier hoort ook bij dat we zelfredzaamheid als het ware willen verbreden. Dus 'wat kan ik zelf, met behulp van mijn naaste omgeving'. Het sociale netwerk van de Hogelandster kan beter worden benut. Het is hiervoor nodig dat we de kracht van de gemeenschap zien, waarderen en zo mogelijk versterken.

Alleen samen lukt het om de druk in de zorg te verminderen. Dus van zelfredzaamheid wordt het samenredzaamheid.

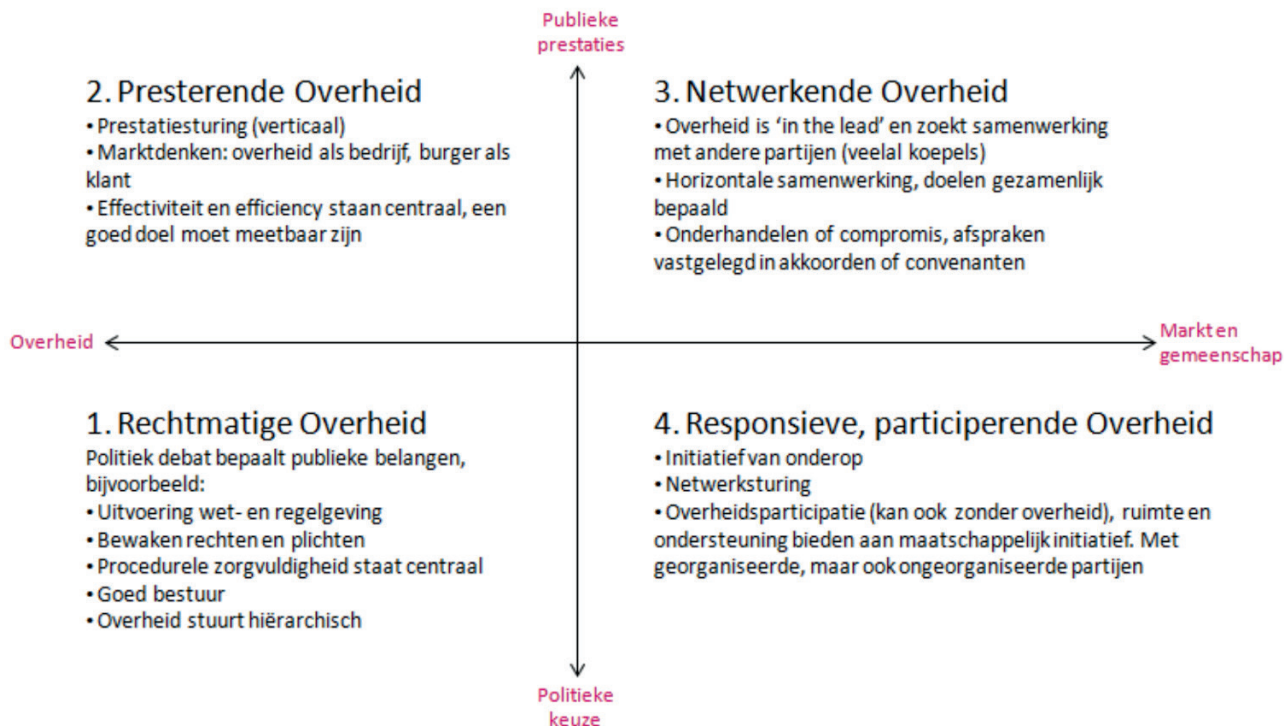
Dit past bij het 'DNA van Het Hogeland'. De zelf ervaren hoge sociale samenhang is een kracht waar beter op aangesloten kan worden. Los van de kosten vinden we (herstel van) sociale veerkracht met behulp van het eigen netwerk te verkiezen boven professionele ondersteuning. Voor ons is professionele ondersteuning een sluitstuk (na: 'wat kan ik zelf, met behulp van mijn naaste omgeving'). Daarbij moet de inwoner van het Hogeland er op kunnen rekenen dat deze professionele ondersteuning zoveel mogelijk op de persoon- dus maatgericht- wordt toegesneden.

Nieuw samenspel

De samenredzaamheid maakt alleen een kans als dit de komende jaren breed gedragen wordt door de inwoners, de zorgaanbieders, de maatschappelijke organisaties, het bedrijfsleven en de verenigingen. Alleen in gezamenlijkheid bereiken we onze ambities om een samenredzaam Hogeland te worden. De transformatie vraagt daarmee om een 'nieuw samenspel' tussen inwoners, partners en niet in de laatste plaats de gemeente zelf. Er is een cultuuromslag nodig bij alle partijen, inclusief onze eigen gemeentelijke organisatie, die niet één twee drie gerealiseerd is. Dit vraagt van iedereen inspanningen en kost tijd.

De gemeente heeft meerdere rollen. De gemeente bepaalt de koers binnen het sociaal domein door beleidsvorming en stuurt daarop. Dit gebeurt natuurlijk in samenspraak met onze samenwerkingspartners en de inwoners. Als gemeente zijn we als dienstverlener ook zelf uitvoerder van taken. Zo bieden we zelf hulp en ondersteuning aan inwoners. Als gemeente hebben we een regierol én een dienstverlenende rol. In onze Visie Inwonerkracht hebben we dit als volgt verbeeld en beschreven:

Rollen van de overheid in de samenwerking met de energieke samenleving:

'Deze vier rollen van de overheid blijven naast elkaar bestaan. Het stellen van regels en het handhaven van de wet behoren tot de kerntaken van de gemeente, en dat zal ook zo blijven. Net zoals de gemeente de besteding van publiek geld en de hiervoor geleverde prestaties moet blijven verantwoorden. Naast deze twee klassieke overheidsrollen komen hier de relatief nieuwe perspectieven van de netwerkende en participerende overheid bij. De kunst is nu om te schakelen tussen deze verschillende rollen. Om dit te kunnen doen, moeten we leren te herkennen welke vorm het beste past bij welke situatie.'

Deze transformatie vraagt ook om een grote verandering van de zorgaanbieders. Het huidige financieringssysteem werkt soms concurrentie in de hand en werkt remmend op samenwerking. De zorg wordt in de huidige systemen meer beloond voor het standaardiseren van hun ondersteuning dan voor het leveren van maatwerk.

Wat betekent het nieuwe samenspel voor de drie partijen?

De inwoner is zelfredzaam en ingebed in de sociale omgeving.

Eigen kracht

De meeste inwoners redden zich goed zelf. Ze voeren de regie over hun eigen leven en organiseren zelf de verschillende aspecten zoals wonen, vrije tijd, werk en inkomen. De inwoner heeft oog voor de buurt waarin hij woont.

Eigen netwerk

Als de inwoner hulp nodig heeft, vraagt hij familie, vrienden, burens en/of kennissen, het eigen netwerk. Voorbeelden daarvan zijn oppas voor de kinderen, de hond uitlaten of een lift naar een dokter. Het kan ook gaan om meer structurele hulp bij huishoudelijke klussen of een dementerende ouder.

De gemeenschap

Mensen wonen en leven met elkaar in een straat, buurt of dorp. De meeste mensen zijn bereid om bij te dragen om met elkaar prettig te wonen en te leven en bieden hun hulp aan als dat nodig is. Dan kan het gaan om de jaarlijkse braderie, het schoonmaken van de speeltuin of bestuurslid zijn van een vereniging.

Springplank

Niet iedere inwoner kan zichzelf redden en lukt het om met hulp van een sociaal netwerk mee te doen. Voor de vragen die er dan zijn, is er (tijdelijk) een vorm van ondersteuning nodig om de inwoner te ondersteunen om de regie op zijn eigen leven te herpakken. Het uitgangspunt bij deze ondersteuning is de eigen kracht van de inwoner, met andere woorden geen vangnet maar zo veel mogelijk een springplank. Zodra het kan, neemt de inwoner de regie zelf weer over. Een methode die hierbij ingezet kan worden is de Eigen kracht conferentie (= een methode waarbij een gezin samen met zijn sociaal netwerk een plan opstelt om problemen op te lossen).

De (maatschappelijke) partners bieden samen met de inwoner en zijn netwerk ondersteuning als dat nodig is.

Aanvullend op de eigen kracht van de inwoner

Soms redt een inwoner het niet alleen, kan het sociaal netwerk onvoldoende hulp bieden of heeft hij geen sociaal netwerk. Dan is er een andere vorm van ondersteuning nodig, veelal professioneel. Deze ondersteuning sluit aan bij wat de inwoner zelf samen met zijn netwerk kan doen.

Met een integrale blik

Samen met de inwoner wordt besproken welke vragen er zijn en wat daarop van invloed is. Het leven van een inwoner speelt zich af op meerdere leefgebieden: opgroeien, werken, sociale contacten onderhouden, inkomen, maatschappelijk actief zijn en nog veel meer. Dit is leidend voor de aanpak van de hulpvraag. Soms is het nodig een inwoner bijvoorbeeld eerst te helpen met het oplossen van de schuldenproblematiek en dan de opvoedvragen op te pakken.

Samen met anderen

Elke ondersteuningsvraag vraagt om een oplossing op maat, waarbij samenwerking met het sociale netwerk van de inwoner en met andere professionele- of vrijwilligersorganisaties van belang is. De ene inwoner heeft zijn hele leven een vorm van ondersteuning nodig, terwijl een andere inwoner zich na een kortdurend begeleidingstraject weer zelf kan redden. Dit vraagt om maatwerk en om samenwerking tussen het formele- en informele netwerk.

De gemeente is flexibel en wisselt van rol naar inwoners en (maatschappelijke) organisaties.

Maatschappelijke partner (gemeente is netwerker)

De gemeente weet wat er leeft in de wijken, de buurten en de dorpen. Er is voldoende voeling om signalen tijdig op te kunnen vangen en te handelen als dat nodig is. Er is goed contact en samenwerking met de inwoners, de (maatschappelijke) instellingen en het bedrijfsleven.

Inrichten van algemene voorzieningen (gemeente als regisseur)

De gemeente is mede verantwoordelijk voor een goed toegankelijk aanbod van algemene voorzieningen. Deze voorzieningen worden (mede)georganiseerd door inwoners zelf, bijv. sport- en buurtverenigingen, door marktpartijen als Noorderhulp en door de gemeente, bijvoorbeeld de ontwikkeling naar een Leerwerkbedrijf en naar de bibliotheek van de toekomst. De gemeente vervult voor een aantal organisaties, zoals de aanbieders Wmo en Jeugdhulp, de rol van opdrachtgever en houdt toezicht op de uitvoering van het werk.

Het bieden van maatwerk (gemeente als aanbieder)

De gemeente is verantwoordelijk voor het bieden van ondersteuning als een inwoner er zelf en/of binnen het eigen netwerk niet meer uitkomt. Ook in situaties waar de veiligheid niet meer gegarandeerd is, dan wel de inwoner en zijn omgeving beschermd moet worden. De gemeente verkent in deze situaties samen met de inwoner en zijn netwerk welke ondersteuning passend en nodig is. Dit is altijd maatwerk. Regionale samenwerkingspartners (gemeente als netwerker) Voor de uitvoering van de gemeentelijke taken is regionale samenwerking belangrijk. Zo wordt de inkoop van de jeugdzorg en de Wmo in gezamenlijkheid met Groninger gemeenten gedaan. De gemeente maakt deel uit van de Arbeidsmarktregio, want de arbeidsmarkt gaat over de gemeentegrenzen heen. Samen staan we ook in dit opzicht sterk. De gemeente Het Hogeland wil een nuchtere en solide samenwerkingspartner zijn.

Het sociaal domein richting 2030: de opgaven

Dit samenspel moet leiden tot een **maatwerkgericht, nuchter en solide** sociaal domein. Daarvoor zijn gezamenlijke inspanningen nodig, waarin een ieder weliswaar zijn eigen verantwoordelijkheid draagt maar waarin er ook sprake is van een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Om het gezamenlijke doel van de transformatie te bereiken, is het nodig om te investeren. Deze investeringen hebben wij omgezet in een aantal opgaven. Door meer opgavegericht te gaan werken wordt er meer samenhang tussen de beleidsterreinen binnen samenleving en sociaal domein gecreëerd. We zetten in op:

1. Meer sociale veerkracht

Bij sociale veerkracht gaat het om het behoud en het versterken van de sociale kracht binnen onze gemeente Het Hogeland. Dat wil zeggen de sociale kracht van de dorpen, de gemeenschappen en de sociale netwerken. Als gemeente hebben we een open oog en oor voor initiatieven die door inwoners, verenigingen en andere informele netwerken ontstaan.

Naast sociale verbanden gaat veerkracht over 'normalisering' van het dagelijkse leven met al z'n tegenslagen. Hierin past dat we binnen de zorg en ondersteuning kijken naar (versterking van) de eigen kracht van elke inwoner en de inzet van zijn eigen netwerk. Hierbij worden methoden ingezet die dit ondersteunen, zoals bijvoorbeeld de Eigen kracht conferentie. Zorgaanbieders werken structureel samen en benutten actief het netwerk van de zorgvragers en stellen zich in die zin 'bescheiden' en meer 'aanvullend' op. Ook is er een goed contact met (vrijwilligers) organisaties op het gebied van welzijn en werk en het (lokale) bedrijfsleven, en wordt de actieve samenwerking opgezocht. Bijvoorbeeld voor een jongere voor wie het beter is tijdelijk aan het werk te gaan en op een later moment het onderwijs te hervatten al dan niet in combinatie met werken.

Het Hogeland is gericht op het verbeteren van de toegankelijkheid van de totale gemeente. We nemen daarom zoveel mogelijk drempels weg, zodat iedereen mee kan doen, wat zijn achtergrond ook is. We vinden het belangrijk dat iedereen zich welkom voelt en deel kan nemen aan maatschappelijke activiteiten. Hierbij gaan we uit van een brede vorm van inclusie, die niet alleen gaat over mensen met een beperking. Inclusie gaat over elke inwoner in onze gemeente. Een betere toegankelijkheid zal hoogstwaarschijnlijk leiden tot meer sociale cohesie ('het gevoel erbij te horen') en een betere gezondheid ('het gevoel mee te mogen doen') voor alle inwoners van de gemeente Het Hogeland. De inclusieve samenleving als doel voor de langere termijn. Het blijven leren en ontwikkelen geeft een impuls aan de sociale veerkracht van mensen. En is een belangrijke voorwaarde om mee te kunnen (blijven) doen in een steeds veranderende samenleving. Dit krijgt vorm via de ontwikkeling van een algemeen toegankelijke leer-werk omgeving (omslag van Ability naar leer-werk omgeving). Ook de inrichting van de bibliotheek van de toekomst biedt een laagdrempelige lerende omgeving. Het doel van deze ontwikkelingen is duurzaam mee kunnen doen op de arbeidsmarkt en sociaal redzaam zijn/blijven.

In 2030 zijn de meer dan vijftig dorpen in Het Hogeland krachtig en vitaal. Hogelandsters kijken, zoals vanouds, naar elkaar om, en het merendeel van de inwoners doet mee. De gemeente speelt hier actief op in door laagdrempelig te zijn en activiteiten te ondersteunen die de lokale gemeenschapszin versterken. Nieuwe technieken, zoals e-health, spelen hier een ondersteunende rol in. Inwoners, (maatschappelijke) partners en gemeente weten elkaar prima te vinden.

2. Meer preventie

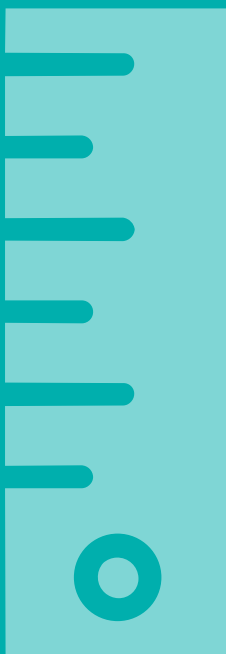
We voorkomen problemen liever dan dat we ze oplossen. Daarom vinden we preventie heel erg belangrijk. Als we mensen kunnen helpen om zelfstandig en gezond te leven, kunnen we duurdere hulp of ondersteuning in de toekomst misschien voorkomen. Ook in de evaluatie van de transformatie sociaal domein van het SCP komt dit als aandachtspunt naar voren. Preventie kan op allerlei manieren uitgevoerd worden. We denken daarbij bijvoorbeeld aan sport en cultuur als middel om inwoners mee te laten doen. Investeren in je eigen leven kan je op veel manieren doen. Bijvoorbeeld door een startkwalificatie te halen, door een gezonde leefstijl te hebben of door een goed sociaal netwerk op te bouwen. We willen ook problemen voorkomen door informatie en advies te geven, inwoners tijdelijk te ondersteunen en ervoor te zorgen dat vragen al vroeg in beeld zijn, voordat de problemen groter worden.

We willen een omslag maken van meer individuele- naar meer algemene en laagdrempelige voorzieningen, zoals

jeugdzorg op school. Of de ondersteuner Jeugd en Gezin bij de huisarts, die veel van de opvoed- en opgroevragen zelf oppakt, waardoor doorverwijzing naar geïndiceerde jeugdhulp niet nodig is. Of de samenwerking tussen het onderwijs en het bedrijfsleven voor een betere aansluiting met de arbeidsmarkt om (jeugd)werkloosheid te voorkomen.

Op tijd er bij zijn, is het devies! In 2030 is de, vaak aan Groningers toegeschreven schroom om pas iets aan te kaarten 'as 't echt nait aans kin' veranderd. De vragen van de inwoners zijn over tien jaar eerder duidelijk en zichtbaar, waardoor de juiste vorm van ondersteuning geboden wordt. Het Hogeland investeert in voorkomen en vroegsignalering. Dit betekent dat aandacht voor preventie breed wordt opgepakt. Zo nodigt de leefomgeving jong en oud uit om te bewegen, weten inwoners zelf wat nodig is als ze zo lang mogelijk in hun eigen huis willen blijven wonen en is er vanaf jonge leeftijd voorlichting over een gezonde leefstijl. Zorg en ondersteuning is erop gericht om door middel van zo licht mogelijke interventies de sociale veerkracht te herstellen.

*Op tijd er bij zijn,
is het devies!*

3. Meer maatwerk

Maatwerk betekent dat verschillende ondersteuningsvragen ook om verschillende oplossingen vragen. Geen zorg- en ondersteuningsvraag is gelijk. Dus we willen af van gelijke monniken gelijke kappen. Dit vereist dat we dwars door de afzonderlijke wetten heen kijken en zien wat een Hogelandster met een hulpvraag nodig heeft en dat ligt verschillend. Elke ondersteuningsvraag vereist maatwerk in het aanbod, waarbij we door de schotten van het sociaal domein en samenleving heen gaan denken en handelen. We werken vanuit de 'bedoeling'. Wetten en regels zijn er om willekeur te voorkomen, tegelijk zoeken we naar passende, ongebruikelijke oplossingen wanneer dat in het belang van (het herstel van) de sociale veerkracht van de Hogelandster nodig is. We gaan in Het Hogeland uit van één zorg- en ondersteuningsaanbod, de hokjes tussen de verschillende wetten; zoals de Jeugdwet, de Wmo en de Participatiewet willen we zoveel mogelijk slechten. Hierbij gaat het om:

één gezin, één plan, één regisseur, één budget in het sociaal domein.

Dit is een van de hoofdpunten uit de algehele evaluatie van het SCP naar de decentralisatie in het sociaal domein; over 'de schotten' heen werken blijft lastig en tegelijkertijd is daar een blijvende nut en noodzaak.

Het uitgangspunt van de zorg en ondersteuning is altijd dat deze tijdelijk is. Daarnaast wordt bij elke vraag samen met de inwoner gekeken of er een oplossing is via het eigen netwerk, door een voorliggende voorziening of vanuit de basisondersteuning. Als dat niet mogelijk is wordt tijdelijk geïndiceerde zorg ingezet. De zorg en ondersteuning heeft als doel dat de inwoner daarna samen met zijn netwerk zelf verder kan.

In 2030 is de 'parse krokodil' op Het Hogeland een uitgestorven soort. Regels zijn er slechts om willekeur te voorkomen en duidelijkheid naar inwoners en professionals te creëren. Zorg en ondersteuning is geen 'confectie' maar een 'maatpak' geworden. We kijken vooral naar praktische oplossingen, werkt de zorgaanbieder goed samen met de hulpvrager en zijn netwerk, en met alle partijen die betrokken zijn.

4. Meer innovatie

In het tegengaan van de zorgdruk gaat het er om zaken anders te doen, op een andere manier in te richten, samen te werken en/of nieuwe technieken in te zetten.

Voor zaken als toenemende afstanden in de zorgverlening en toenemende personeelstekorten zijn nieuwe innovatieve oplossingen nodig, omdat doorgaan op de huidige weg doodlopend is of op den duur kwalitatief goede zorg en ondersteuning in de weg zit. Hiervoor willen we bijvoorbeeld e-health inzetten, vormen van digitale toepassingen in de zorg. Voor innovatieve oplossingen willen we gebruik maken van nieuwe allianties bijvoorbeeld met de kennisinstellingen in Groningen, waardoor studenten in onze gemeente aan de slag gaan. Ook willen we de komende jaren de middelen en mogelijkheden van het Nationaal Programma Groningen benutten.

In 2030 is Het Hogeland koploper als het gaat om nieuwe innovatieve aanpakken en methoden die de zorgdruk in ons gebied daadwerkelijk verlichten. Afspraken met zowel eerste- als tweedelijnszorg zijn online, waar dat kan. En de zorg komt naar de inwoner toe. De Hogelandsters hoeven bijvoorbeeld niet meer in het weekend naar de Huisartsenpost in Groningen. Inwoners laten zich tijdig informeren over wat het voor hun leef- en woonsituatie betekent als ze langer thuis willen én ook kunnen blijven wonen.

Onze doelstellingen voor de transformatie kunnen we alleen behalen als we, in gezamenlijkheid met de inwoners, de professional en de vrijwilliger, inzetten op deze vier keer 'meer' opgaven.

Deze vier keer 'meer' moet leiden tot een substantieel mindere zorgdruk. Zo zijn we in staat een maatgericht, nuchter en solide sociaal domein voor de inwoners te garanderen.

Van Koersdocument naar Beleids- en Programmaplan

Dit koersdocument gaat over de hoofdkoers van de transformatie in het sociaal domein. We hebben in hoofdlijnen een beschrijving gegeven van de verwachte toename in de zorgdruk en ons doel om deze de komende tien jaar te verminderen. Samenredzaamheid vinden we hierin cruciaal. De vier opgaven die hieruit voortvloeien hebben we benoemd meer sociale veerkracht, meer preventie, meer maatwerk en meer innovatie. Deze opgaven moeten leiden tot een behoorlijke vermindering van de zorgdruk.

In het meerjaren integraal beleidsplan Sociaal domein en samenleving werken we de doelen en de resultaten verder uit. Daarnaast werken we met een intern sturingsinstrument, het programmaplan sociaal domein.

Het koersdocument zien we als een gespreksdocument, waarmee we in gesprek gaan met maatschappelijke organisaties, zoals Mensenwerk Het Hogeland, Stichting Werk op Maat en Biblionet, zorgaanbieders als Accare, Buurtzorg en Verslavingszorg Noord Nederland en met het bedrijfsleven, dat onder andere via ondernemersnetwerken is georganiseerd. Natuurlijk spreken we ook met de Adviesraad Het Hogeland en onze inwoners zelf, en vele andere partijen in onze gemeente. De opbrengsten van al deze gesprekken worden verwerkt in het beleidsplan sociaal domein en samenleving, die in de loop van het jaar 2021 aan de raad wordt aangeboden.

gemeente
Het Hogeland